

УДК 373.2/3.091.2.014.3:005.336.2

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 4 від 31 травня 2021 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Войцехівський М. Ф., директор Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Івашньова С. В., заступниця директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Кочерга О. В., заступник директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Гончаренко А. М., т. в. о. завідувачки кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Дятленко Н. М., доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка психологічних наук, доцентка;

Меленець Л. І., доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Митник Олександр Якович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Карлінська Яніна Валеріївна, заступниця директора, викладачка Циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук.

Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи: збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 грудня 2020 р. / Автори та упоряд.: М. Войцехівський, С. Івашньова, О. Кочерга, А. Гончаренко, Н. Дятленко, Л. Меленець (електронне видання). Київ : ІПО КУБГ, 2020. 285 с.

До збірника ввійшли тези та статті учасників III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «**Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи**». У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами, напрямками і підходами, що поєднуються спільною основою компетентнісно орієнтованої освіти. Осмислення концептуальних основ такого підходу, внесок у розробку теорії та методик, питання усвідомлення специфіки діяльності системи освіти та суб'єктів освітнього процесу були предметом обговорення Інтернет-конференції. Позиції авторів є результатом екстраполяції, аналізу інформації та досвіду про стан розробки й впровадження компетентнісної ідеї.

Збірник адресовано науково-педагогічним, науковим працівникам, докторантам, аспірантам, студентам, педагогам-практикам і всім, хто цікавиться питанням розвитку дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи на компетентнісних засадах.

УДК 373.2/3.091.2.014.3:005.336.2

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

© Інститут післядипломної освіти КУБГ, 2020

© Войцехівський М., Івашньова С., Кочерга О., Гончаренко А., Дятленко Н., Меленець Л.
(автори-упорядники), 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
1. Осмислення проблеми життєвої компетентності в першій третині XXI століття	
Гагаріна Наталія Павлівна, Скуренко Світлана Леонідівна Дослідження якості дошкільної освіти з використанням міжнародного інструменту оцінювання ECERS.....	9
Кочерга Олександр Васильович Психологічні чинники в формуванні життєвої компетентності.....	16
Мариновська Оксана Яківна Діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості ключових компетентностей учнів.....	18
Матяшук Валентина Петрівна Виклики, що стоять на шляху впровадження компетентнісних підходів в Новій Українській Школі першої третини XXI століття.....	22
Подліняєва Оксана Олександрівна Розвиток медіакомпетентності учасників освітнього процесу на прикладі соціальних мереж.....	28
Тіхонова Наталія Георгіївна, Іванова Світлана Григорівна Налагодження партнерських відносин вчителя з батьками як умова формування життєвих компетентностей молодших школярів.....	37
2. Формула НУШ: реалізація за ключовими компонентами	
Бодунова Наталія Анатоліївна Дитиноцентризм як один із базових компонентів формули НУШ.....	42
Говоруха Людмила Петрівна НУШ як платформа для розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи.....	45
Дроботько Ірина Дмитрівна Психолого-педагогічний супровід навчально-пізнавальної діяльності учнів першого класу.....	47
Дудар Лілія Миколаївна Лепбук – педагогічна ідея для колективної роботи, що не закінчується після дзвінка.....	51
Кириленко Ольга Сергіївна Умови формування навичок 4К на уроках читання в НУШ.....	53
Ковальська Тетяна Григорівна Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи шляхом впровадження LEGO-технології.....	58
Колесник Лілія Вікторівна Секрети логічного міркування на уроках у початковій школі.....	61
Кондратова Вікторія Вадимівна Вплив образотворчої діяльності на емоційний стан молодшого школяра.....	64
Копійка Людмила Петрівна Розвиток дослідницьких компетентностей учнів початкової школи в умовах навчання у НУШ.....	72
Котелянець Наталка Валеріївна Формування технологічної культури учнів початкової школи.....	75

Кравченко Ірина Миколаївна <i>Соціально-емоційне та етичне навчання як платформа для розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів на уроках читання в умовах НУШ.....</i>	<i>79</i>
Кравчук Лариса Володимирівна <i>Читання з розумінням як складова читацької компетентності молодшого школяра.....</i>	<i>87</i>
Лазебний-Чоловський Дмитро Миколайович <i>Сучасні методи та засоби організації уроку фізичної культури за стандартами НУШ.....</i>	<i>89</i>
Любимова-Лисиця Марина Валеріївна <i>Музично-ритмічне тіловиховання учнів початкових класів на уроці фізичної культури.....</i>	<i>92</i>
Найдьон Катерина Валеріївна <i>Практичний аспект формування мотивації учнів молодшого шкільного віку до читання в умовах НУШ.....</i>	<i>94</i>
Нетеса Людмила Василівна <i>Розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи.....</i>	<i>98</i>
Третяк Ольга Петрівна <i>НУШ як платформа формування моральних цінностей у молодших школярів.....</i>	<i>102</i>
Чернецька Олена Георгіївна <i>Формування просторових уявлень молодших школярів у процесі організації навчання в Новій українській школі.....</i>	<i>106</i>
Щербина Вікторія Миколаївна <i>Активізація пізнавальної активності молодших школярів: п'ять Великих історій Монтесорі.....</i>	<i>111</i>
Юстенюк Олена Сергіївна <i>Вивчення творчості В.О.Сухомлинського в контексті НУШ на уроках з «Літературного читання» в початковій школі.....</i>	<i>114</i>
Янковська Інна Миколаївна, Латиш Олеся Олегівна <i>Психолого-педагогічні аспекти формування творчих умінь молодших школярів засобами образотворчого мистецтва.....</i>	<i>116</i>
Янковська Інна Миколаївна, Прохоренко Юлія Леонідівна <i>Формування компетентностей молодших школярів у мистецькій освітній галузі.....</i>	<i>121</i>
3. «Канва» компетентнісного підходу в розвитку дитини дошкільного віку: розмаїття та варіативність	
Горська Олена Олександрівна <i>Монологічна компетенція дошкільників як показник мовленнєвої готовності до навчання в школі.....</i>	<i>125</i>
Діхтієвська Тетяна Олександрівна <i>Співпраця закладу дошкільної освіти та НУШ у національно-патріотичному вихованні дітей.....</i>	<i>129</i>
Дятленко Наталія Михайлівна <i>Компетентнісний підхід: можливості для змін у дошкільлі.....</i>	<i>131</i>
Іваненко Марія Сергіївна, Іваненко Марта Елеонора Сергіївна <i>Вікові особливості музичного розвитку дитини дошкільного віку.....</i>	<i>134</i>
Кіндей Леся Григорівна <i>Елементи ТРВЗ-педагогіки в мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку.....</i>	<i>137</i>

Ковтун Єлизавета Федорівна <i>Інтегрований підхід у процесі формування медійних та інформаційних навичок дітей дошкільного віку</i>	144
Мартін Аліна Миколаївна <i>Наступність формування природознавчої компетентності між дошкільною і початковою освітою у процесі фенологічних спостережень</i>	149
Нікітіна Олена Олександрівна <i>Розвиток критичного мислення старших дошкільників на заняттях з логіко-математичного розвитку</i>	152
Пазюк Світлана Андріївна <i>Наступність у формуванні екологічної грамотності дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку: компетентнісний підхід</i>	158
Сабол Діана Михайлівна <i>Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку</i>	160
Смольникова Галина Валентинівна <i>Адаптація дітей раннього віку до дошкільного закладу в умовах пандемії</i>	163
Теряєва Лариса Анатоліївна, Потапко Юлія Віталіївна <i>Формування вокально-хорових навичок у дітей дошкільного віку</i>	167
Шелестова Людмила Володимирівна <i>Картина світу та її формування у дошкільників засобами живопису</i>	170
Шило Юлія Василівна <i>Використання мнемотехніки в роботі з дошкільниками</i>	173
4. Нові можливості творчої самореалізації та самовдосконалення педагога в умовах освітньої реформи	
Байдак Ірина Антонівна <i>Потреба педагога в навчанні протягом кар'єри як безпечний гарант його професійного становлення</i>	177
Врадій Катерина Миколаївна <i>Відкриті освітні ресурси та можливості самовдосконалення професійної підготовки сучасного педагога</i>	180
Врадій Катерина Миколаївна, Зінакова Каріна Олексіївна <i>Реалізація педагогічної спадщини М.Монтессорі в професійній підготовці вихователя закладу дошкільної освіти</i>	182
Гончаренко Алла Миколаївна <i>Самоосвіта педагога як фактор реалізації змісту програми “Я-КИЯНИН”</i>	187
Кифенко Анна Миколаївна, Міщенко Зінаїда Іванівна <i>Робота над ансамблем в навчальному хоровому колективі</i>	189
Котелянець Юлія Сергіївна <i>Організація професійної підготовки майбутнього вихователя до формування творчості дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції мовленнєвої та конструктивної діяльності</i>	191
Лигоміна Тетяна Анатоліївна <i>Формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти як засіб самовдосконалення фахівця</i>	195
Лютко Оксана Михайлівна <i>Оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників ЗДО у контексті інституційного аудиту</i>	197

Матвійчук Оксана Євгенівна <i>Книга і читання – важливий чинник саморозвитку та самовдосконалення педагога</i>	202
Палько Тетяна Василівна <i>Нові професійні ролі і завдання педагога в умовах освітніх змін</i>	204
Поліщук Любов Андріївна <i>Мій досвід проходження державної сертифікації</i>	207
Полякова Олена Василівна <i>Роль вчителя початкових класів у створенні особистісно-орієнтованої моделі освіти в Новій українській школі</i>	209
Санковська Ірина Мечиславівна <i>Роль вчителя НУШ на шляху формування екологічних цінностей</i>	211
 Степа Світлана Михайлівна <i>Формування готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності в новому освітньому середовищі</i>	215
Таран Олена Віталіївна <i>Готовність вихователів закладів дошкільної освіти до формування природодоцільної поведінки дітей дошкільного віку</i>	218
Теряєва Лариса Анатоліївна, Італьяно Моніка <i>Мультимедійні технології – засіб ефективності сучасного уроку мистецтва</i>	221
Черпак Юрій Васильович <i>Форми, методи, прийоми – інструментарій для творчої самореалізації та самовдосконалення вчителя фізичної культури</i>	225
Шишова Інна Олексіївна <i>Розвиток гнучких соціально-психологічних навичок майбутніх логопедів у процесі навчальної діяльності</i>	228
Шопіна Марина Олександрівна <i>Використання можливостей арт-терапії на курсах підвищення педагогічної кваліфікації</i>	232
5. Інклюзивний простір в освітньому процесі: виклики, знахідки, досягнення	
Волошко Тетяна Володимирівна <i>Проблема підготовки вчителів з дошкільного виховання до роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного простору</i>	234
Воротинцева Олена Олександрівна <i>Організація інклюзивного навчання дитини з порушеннями інтелектуального розвитку в ЗЗСО</i>	238
Дорошенко Наталія Леонідівна <i>Використання елементів арт-терапевтичних методик у роботі з дошкільниками, які мають особливі освітні потреби</i>	240
Зудова Людмила Вікторівна <i>Використання квест-технології в умовах інклюзивного ресурсного центру</i>	244
Кириленко Надія Василівна <i>Організація дистанційної форми навчання для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку</i>	248
Кравець Світлана Сергіївна <i>Крок на зустріч дитині: впровадження інклюзивного навчання в закладі дошкільної освіти</i>	250
Линькова Аліна Валентинівна, Фінгерман Орлі <i>Освітній процес дітей з особливими потребами: педагогічний аспект</i>	255

Маковська Вікторія Валеріївна <i>Заклад дошкільної освіти як осередок розвитку дитини з особливими потребами</i>	261
Меленець Людмила Іванівна, Кульбедюк Анастасія Юріївна <i>Особливості проведення логоритмічних занять в умовах інклюзивного закладу дошкільної освіти</i>	264
Рего Ганна Іванівна, Рего Олександра Юріївна <i>Чинники успішної інтеграції дітей з особливими потребами в освітнє середовище закладу дошкільної освіти</i>	268
Савченко Світлана Володимирівна <i>Питання інклюзивного навчання в групі продовженого дня: особливості вирішення</i>	271
Ходанич Лідія Петрівна <i>Формування толерантного середовища в початковій школі засобами художнього слова</i>	276
Яковенко Мар'яна Сергіївна <i>Сучасні підходи до фізичної терапії дітей раннього віку з дитячим церебральним паралічем</i>	279

ПЕРЕДМОВА

Проблематика збірника матеріалів конференції охоплює різні напрями, аспекти і підходи, що поєднуються спільною основою компетентнісно орієнтованої освіти. Осмислення концептуальних основ такого підходу, внесок у розробку теорії та методики, питання усвідомлення специфіки діяльності системи освіти та суб'єктів освітнього процесу були предметом обговорення науково-практичної Інтернет-конференції. Позиції авторів є результатом екстраполяції, аналізу інформації та досвіду про стан розробки й впровадження компетентнісної ідеї.

У публікаціях науково-практично моделюються здатність педагога реагувати на зміни, проявляти гнучкість у прийнятті нових рішень, варіації уміння долати стереотипи мислення й дій, а також аналізується задача оновлення арсеналу педагогічних технологій. Ці та інші вектори розглядаються як процесуальні умови реалізації компетентнісного підходу до навчання, як нові можливості творчої самореалізації та самовдосконалення педагога в умовах освітньої реформи.

Педагоги-практики презентують власні та адаптовані технології й методики впровадження компетентнісного підходу, формулюють методичні рекомендації щодо ефективного і адекватного впровадження компетентнісно орієнтованих технологій у практику педагогічної діяльності освітян.

Формула нової української школи знаходить своє відображення й у системі дошкільної освіти, акцентуючи увагу на варіативності компетентнісного підходу в основі психолого-педагогічного супроводу й підтримки розвитку дитини дошкільного віку. Такий супровід розкривається авторами як природний спосіб в оволодінні дитиною технологіями життєдіяльності, що створює умови для розкриття потенціалу самопізнання, самооцінки, самореалізації, саморегуляції, самоконтролю, інтеграції в соціокультурний простір.

ПИТАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ГРУПІ ПРОДОВЖЕНОГО ДНЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ

Савченко Світлана Володимирівна, викладачка кафедри історичної та громадянської освіти ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка історичних наук

Анотація. У статті висвітлено особливості роботи інклюзивної групи продовженого дня у закладі загальної середньої освіти, організації освітнього процесу та навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, група продовженого дня, заклад загальної середньої освіти.

Останні декілька років тема інклюзивної освіти є однією з найактуальніших в Україні. Інклюзія стала пріоритетним напрямом освітньої політики держави, про що свідчить низка законів, розпоряджень Кабінету Міністрів та наказів Міністерства освіти і науки України, які регламентують організацію інклюзивного навчання, а саме: Закон України «Про освіту» [7], Закону України «Про повну загальну середню освіту» [8], Концепція розвитку інклюзивної освіти (наказ МОН № 912 від 01.10.2010 р.) [11], Концепція Нової української школи [10], Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах (постанова Кабінету Міністрів України № 872 від 15.08.2011 р.) [20], Положення про інклюзивно-ресурсний центр (постанова Кабінету Міністрів України № 545 від 12.07.2017 р.) [19], Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти в 2019/2020 н.р. [14].

Сьогодні вже впевнено можна сказати, що інклюзивна освіта орієнтована не лише на активне включення дітей з особливими освітніми потребами до закладів загальної середньої освіти, але й на перебудову системи масової освіти та освітнього процесу з метою забезпечення освітніх потреб усіх категорій дітей. Влучно про це зазначила Надія Ашинок: «Стратегія розвитку національної системи освіти повинна здійснюватися у контексті сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів та інтегрування національної системи освіти до європейського і світового освітнього простору. Одним із напрямів реалізації цієї стратегії має бути належним чином організована та втілена у практику інклюзивна освіта, яка в Україні повинна співіснувати із загальною і спеціальною» [2, с. 11].

Маємо констатувати, що завдяки вітчизняним і зарубіжним науковцям існує достатня теоретична і практична база щодо розв'язання проблем інклюзії. Наукові дослідження М. Алексєєвої, С. Альохіної, Л. Годовникової, М. Малофєєва, Н. Назарової, М. Семаго, А. Захарова, Г. Іващенко, В. Кондрашина, А. Копитіна, Л. Обухової, Л. Одинченко, О. Чебикіної, М. Щибрик тощо присвячені соціальній, культурній і освітній інклюзії дітей з особливими освітніми потребами.

Такі вітчизняні науковці, як-от: В. Бондар, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Колупаєва, О. Савченко, В. Синьов, О. Столяренко, В. Тищенко, А. Шевчук, М. Шеремет та інші присвятили свої дослідження проблемі залучення дітей з особливими освітніми потребами до навчання у закладах загальної середньої освіти.

Слід згадати теоретичні дослідження щодо сутності та специфіки інклюзивної освіти і методологічних основ її впровадження в освітній процес ЗЗСО таких дослідників як: В. Бойко, О. Василенко, Г. Давиденко, М. Захарчук, С. Іноземцева, М. Малик, Н. Назарова, К. Островська, О. Рассказова, Т. Скорик та ін.

Заслужують на увагу методичні напрацювання С. Акішиної, Л. Будяк, Л. Вавіної, І. Калініченко, Т. Скрипник, О. Чеботарьової щодо модифікації навчального середовища в інклюзивних умовах початкової школи та організації роботи з батьками і фахівцями для вдосконалення практики навчання, виховання і корекції розвитку дітей із особливими освітніми потребами та без них. Варто також назвати професорку Ірину Демченко, яка у своїй дисертації досліджувала проблему підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти [4].

Включення дітей з особливими освітніми потребами в систему роботи групи продовженого дня закладу загальної середньої освіти також вартує уваги науковців, однак такий аспект не знайшов належного висвітлення в науковій літературі, що й зумовило підготовку цієї наукової розвідки.

Метою статті є висвітлення особливостей роботи інклюзивної групи продовженого дня, організації освітнього процесу та навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників, про що зазначено в підпункті 12 розділу першого статті 1 та статті 20 розділу другого Закону України «Про освіту» [7].

Маємо визнати, що в Україні політика інклюзивної освіти активно розвивається, відкриваються заклади освіти з інклюзивною формою навчання, інклюзивні ресурсні центри, ведеться активна підготовка фахівців, здатних ефективно працювати в умовах інклюзії. Саме тому в місті Києві ми спостерігаємо достатньо стрімке зростання закладів загальної середньої освіти, де навчаються діти з особливими освітніми потребами.

Розглянемо таблицю за даними звіту «Освіта Києва» [7].

	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Збільшення у % (за останній рік)
Кількість інклюзивних ЗЗСО	127	157	205	30%
Кількість інклюзивних класів	385	558	837	50%
Кількість учнів (осіб з ООП)	800	1018	1403	38%
Ставки асистента вчителя	дані відсутні	606	816	35%

У 2020 навчальному році у 205 закладах загальної середньої освіти (у 2019 році – 157 шкіл) функціонують 837 інклюзивні класи (у 2019 році – 558 класів), у яких навчаються 1403 дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП), що складало 1018 осіб у 2019 році. У 2020 році показники кількості шкіл збільшено на 30 %, класів – на 50% та учнів – на 38%.

До штатних розписів закладів загальної середньої освіти введено 816 ставок асистентів учителів (у 2019 році – 609 ставок), що на 34% більше за минулий навчальний рік.

Разом з тим, у 18 закладах загальної середньої освіти утворено 80 спеціальних класів, в яких здобувають освіту 756 осіб з особливими освітніми потребами.

Для кожного учня з особливими освітніми потребами командою психолого-педагогічного супроводу та за участі батьків дитини, розроблена Індивідуальна програма розвитку, здійснюється психолого-педагогічний супровід.

У закладах загальної середньої освіти, в яких утворені спеціальні та інклюзивні класи та інклюзивні ГПД, поетапно облаштовується безпечне середовище з врахуванням індивідуальних особливостей учнів з особливими освітніми потребами. Наразі, облаштовано 110 ресурсних кімнат. У таких кімнатах учні з особливими освітніми потребами мають змогу відпочити і розвиватися у спеціально обладнаному освітньому просторі, який розділений на зони: психологічного розвантаження, формування навичок самообслуговування, інших видів діяльності.

Інклюзивна група продовженого дня (далі – ГПД) не складає виключення і так само активно функціонує у системі освіти міста Києва та є органічною складовою освітнього процесу. Адже відповідно до Закону України «Про освіту» [7], Закону України «Про повну загальну середню освіту» [8], Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (постанова КМУ від 15 серпня 2011 р. № 872) [20] та пункту 7 Порядку створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти (наказ МОН від 25.06.2018 р. № 677) [21] для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти може бути організовано роботу інклюзивної ГПД.

Звичайна ГПД стане інклюзивною лише за умови, коли до її складу буде зараховано особу (осіб) з особливими освітніми потребами. Формується така група на підставі письмового звернення батьків осіб з особливими освітніми потребами, інших законних представників.

Шкода, що офіційні дані про інклюзивні ГПД відсутні у згаданому звіті. Можливо, пройшло ще мало часу для аналізу такої інформації, адже лише з вересня 2018 року почали працювати такі групи, проте маємо зазначити: оскільки інклюзивні групи формуються для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти, то приблизна кількість їх вже на сьогодні може сягати близько 120.

Звертаємо увагу, що в одній інклюзивній ГПД відповідно до Положення [21] кількість учнів з особливими освітніми потребами має становити певну кількість:

✓ не більше 3 дітей з особливими освітніми потребами із числа дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, затримкою психічного розвитку, зниженим зором чи слухом, легкими інтелектуальними порушеннями тощо;

✓ не більше 2 дітей з особливими освітніми потребами дітей сліпих, глухих, з важкими порушеннями мовлення, у тому числі з дислексією, розладами спектра аутизму, іншими складними порушеннями розвитку (порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з інтелектуальними порушеннями чи затримкою психічного розвитку) або тих, що пересуваються на візках [21].

Таким чином, навчання двох дітей з різними особливими освітніми потребами в одній групі повністю обґрунтоване, але для такої групи, залежно від типу

порушення, складніше створити відповідні безпечні та комфортні умови перебування та навчання. Доцільно комплектувати дітей в одну групу з однорідними порушеннями або схожими за методами адаптації та корекції. Хочемо також наголосити, що певні особливості або інші вимоги щодо наповнюваності інклюзивної групи нормативно не закріплені. Тобто наповнюваність – така сама, як і у звичайних ГПД. Поділ класу на групи для вивчення окремих предметів регламентує наказ МОН від 20.02.2002 №128, який не містить особливостей поділу інклюзивних класів [22].

Санітарно-гігієнічні вимоги до роботи інклюзивної ГПД регламентують Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (постанова Головного державного санітарного лікаря України від 14.08.2001 № 63) [5].

Організація освітнього процесу здійснюється з урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності осіб з особливими освітніми потребами, **ІПР** (індивідуальних програм розвитку), **ІНП** (індивідуальних навчальних планів, за наявності) та рекомендацій **ІРЦ** (інклюзивно-ресурсних центрів) [19].

Супроводжують освітню діяльність учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивній ГПД одразу декілька фахівців. Зазвичай із дитиною, окрім вихователя ГПД, працює асистент вихователя, психолог, корекційні педагоги. Координація їхньої роботи надзвичайно важлива. Проте найбільше навантаження, на наше переконання, покладається на асистента вихователя, адже це людина, яка безпосередньо відслідковує реакції та специфіку поведінки учня з ООП, спостерігає, розуміє його потреби та методи їхнього задоволення. Так само, як і асистент учителя та вихователь ГПД, він має бути обізнаний із навчальними планами класу з кожного предмету, всіх розділів освітньої програми та виховної роботи. Цей фахівець має комунікувати з вихователем ГПД, учителем та його асистентом, психологом, корекційними педагогами та батьками, а також допомагати дитині із соціальною комунікацією в інклюзивній ГПД. Обговорювати та аналізувати досягнення в навчанні та соціалізації таких учнів педагогам потрібно щоденно, бо така структурна та системна робота дає змогу планувати відповідні завдання та уроки, заздалегідь готувати адаптовані чи модифіковані навчальні матеріали для навчання учнів з ООП.

Саме асистент вихователя інклюзивної ГПД активно підтримує зв'язок із батьками учнів, налагоджує з ними стосунки та докладно розповідає про успіхи в навчанні та соціалізації.

Невід'ємною складовою успішного освітнього результату та комфортного перебування в інклюзивній ГПД є співпраця з батьками дітей з особливими освітніми потребами, які активно залучені до освітнього процесу та працюють з педагогами на засадах співробітництва, довіри, толерантності та розуміння.

Сьогодні також існує вже успішний напрацьований досвід, коли батьки таких дітей влаштовуються на посаду асистента, щоб максимально бути разом із своєю дитиною та якомога фахово допомагати їй опановувати освіту.

Наразі, маємо визнати, що інклюзивна ГПД на шляху становлення переживає ще чимало труднощів, до яких належать професійна невідповідність педагогічних кадрів до роботи з дітьми з особливими потребами, архітектурна непристосованість споруд закладів загальної середньої освіти, недостатній ступінь розвитку нормативно-правової бази, неналежне фінансування, академічна перевантаженість навчальних програм, які важко адаптувати до освітніх потреб зазначеної категорії дітей, недостатній рівень методичного забезпечення, негативне ставлення деяких

батьків до інклюзивного навчання. Такий стан можна пояснити передусім тим, що інклюзивна ГПД лише починає свою історію розвитку, а перелічені актуальні питання можуть стати темами подальших наукових розвідок.

Висновок. Врахування та реалізація нормативно-правового, науково-методичного забезпечення змісту та організації освітнього процесу, використання сучасних підходів до інклюзивного навчання, що включають цілеспрямовану діяльність педагогів та батьків учнів, співпрацю з командою фахівців, забезпечують комфортне перебування дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній ГПД, створюють підґрунтя для успішного освітнього результату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Альохіна С. Інклюзивна освіта в Україні : здобутки, проблеми та перспективи: аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження. URL: <http://www.twirpx.com/file/974948>.
2. Ашиток Н. Проблеми інклюзивної освіти в Україні // Людинознавчі студії. – Серія «Педагогіка». – 2015. – Випуск 1/33. – С. 4–11. URL: [file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Temp/Lstud_2015_1\(33\)_3.pdf](file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Temp/Lstud_2015_1(33)_3.pdf)
3. Балахонова О.В. Проблеми інклюзивної освіти в Україні // Інклюзивна освіта: досвід і перспективи: [монографія] / Колектив авторів; відп. ред. Г.В. Давиденко. – Вінниця, 2016. – 242 с.
4. Демченко І.І. Підготовка вчителя до роботи в інклюзивній початковій школі : моногр. / І. І. Демченко. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – 500 с.
5. Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (постанова Головного санітарного лікаря № 63 від 14.08. 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0063588-01>
6. Звіт Департаменту освіти і науки виконавчого органу (Київської міської ради) Київської міської державної адміністрації «Освіта Києва». URL: https://don.kyivcity.gov.ua/files/2019/12/23/zvit_DON_2019.pdf
7. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
8. Закону України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
9. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : [монографія] / А. Колупаєва. – К. : «Саміт-Книга», 2009. – 272 с. : іл. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
10. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
11. Концепція розвитку інклюзивної освіти (наказ МОН № 912 від 01.10.2010 р.). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>
12. Лист МОН, молоді та спорту України від 18.05.2012 №1/9–384 «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». URL: <http://document.ua/pro-organizaciyu-inklyuzivnogo-navchannja-u-zagalnoosvitnih-doc103247.html>.
13. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі: монографія. – Київ: Центр учбової літератури, 2018. – 430 с.

14. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти в 2019/2020 н.р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2019/08/07/rekomendatsiiorganizatsiya-navchannyaoop.pdf>.
15. Москалюк О.І. Інклюзивна освіта в контексті проблем, суперечностей та перспектив // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2017. – Випуск 1 (40). – С.172-174.
16. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. URL: <http://www.allbest.ru>
17. Положення про інклюзивно-ресурсний центр (постанова Кабінету Міністрів України № 545 від 12.07. 2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>.
18. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах (постанова Кабінету Міністрів України № 872 від 15.08.2011 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF>
19. Про затвердження порядку створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти (наказ МОН № 677 від 25.06.2018 р.). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/nakaz-mon-vid-25-cherwnya-2018-r-pro-zatverdzhennya-poryadku-stvorennya-grup-podovzhenogo-dnya-u-derzhavnih-i-komunalnih-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
20. Про наповнюваність груп (наказ № 128 від 20.02.2002 р. Із змінами, внесеними згідно з наказом МОН №572 ([z0844-02](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0844-02)) від 09.10.2002 р. та наказом МОН № 921 ([z1482-12](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1482-12)) від 17.08.2012 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0229-02>
21. Стадієнко Н. Шляхи інтеграції дітей з особливими потребами у суспільство // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук.-метод. зб. / Ред. Н. Софій, І. Єрмаков та ін. – К.: Контекст, 2000. – 336 с.
22. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
23. Ушакова І. Освіта дітей з особливими потребами: пошук та перспективи. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2008/97-84-11.pdf>.

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА

Ходанич Лідія Петрівна, завідувачка кафедри педагогіки та психології
Закарпатського ІІПО, кандидатка педагогічних наук, доцентка

***Анотація.** У роботі здійснено обґрунтування можливості формування індивідуальної та колективної толерантності у дітей засобами художнього слова як варіанту виконання завдань інклюзії, гуманізації та демократизації школи та необхідної умови функціонування суспільства в епоху глобалізації. Визначено коло творів літератури, придатних для завдань, які необхідно вирішити вчителю для створення толерантного середовища в закладі. Названо методи та прийоми формування толерантного середовища засобами художніх текстів.*

Ключові слова. Толерантне середовище, початкова школа, читання, художня література, біографічний метод.